

Je třeba ocenit, že si autor a kurátorka výstavy vybrali jako téma vliv mimoevropských kultur na evropské umění, konkrétně výsek dějin českého výtvarného umění. Inspirace mimoevropskými kulturami je důležité analyzovat. Lze však říci, že koncentrace na historické období let 1850–1950 je poměrně bezpečnou volbou tématu, kde z důvodu značného časového odstupu u nás nehrozí žádná velká názorová konfrontace. Naopak rozbor tohoto tématu v období po druhé světové válce a zejména v posledních desetiletích problematické ekonomické a kulturní globalizace by přinesl mnohé provokativní otázky a výzvu otevřené nebo skryté tabuiza-

ci či cenzury, s níž se ve veřejném prostoru potýkáme. Dopad globálního kapitalismu na mimoevropské kultury by si zasloužil patřičné kritické rozbory a jejich prezentaci široké veřejnosti. Samozřejmě nelze autorovi a kurátorce vytýkat, že se nezaměřili na témata, která si prostě nevybrali. Je ale možné uvést, že dominantní zaměření interkulturních výstav na „klidná“ historická témata můžeme vnímat nanejvýš jako první krok k tomu, abychom nezavírali oči před mnohými současnými nespravedlnostmi, jež bychom neměli ignorovat a rezervovat je jako předmět zkoumání pro příští generace, až zanikne jejich znepokojující a nebezpečná aktuálnost.

„CENTRUM PROSVÍTILO CELOU FAKULTU“: ZPRÁVA Z KONFERENCE INTERSECTING FEMINISMS: THEORY, POLITICS AND ACTIVISM / MARCELA LINKOVÁ

Na počátku 90. let pobývala prof. Elzbieta Oleksy na univerzitě v Pittsburgu, kde v té době fungovalo pulsující centrum ženských studií, které bylo založeno v 70. letech. Tehdejší vedoucí se zeptala, jak se jí podařilo centrum ustavit, a bylo jí řečeno, že univerzita předložila projekt – a ten byl schválen. Vedoucí programu prof. Oleksy dokonce projekt poskytla, aby se mohla podívat na typy argumentů a rámování projektu. Po návratu do Lodže Elzbieta Oleksy myšlenka na centrum nedala spát, připravila tedy projekt a předložila jej tehdejší děkance své fakulty. Fakulta tenkrát sice byla konzervativní, ale děkanka souhlasila a projekt předložila vedení fakulty. Když souhlasili i proděkani, vzala si prof. Oleksy taxi a odjela na rektorát, kde zastihla rektora. Ten se shodou okolností právě vrátil z návštěvy na univerzitě v Dijonu, kde se setkal s tamním rektorem, který se s prof. Oleksy kamarádil. Rektorovi univerzity v Lodži o svém přátelství s Elzbieta Oleksy řekl, a tak když do jeho kanceláře prof. Oleksy

vstoupila s projektem, přijal ho vstřícně. Ještě ten večer prof. Oleksy odprezentovala projekt vedení univerzity, kde si vyslechla množství kritických poznámek – zejména ze své domovské fakulty. Jeden z prorektorů ale uvedl, že v USA taková centra má každá lepší univerzita a že Lodž si nemůže dovolit zůstat pozadu. Vedení univerzity tedy projekt přijalo a, jak řekla prof. Oleksy, „tehdy začaly problémy“.

Toto je zakladatelský mýtus Centra ženských studií na Univerzitě v Lodži, který prof. Oleksy odvyprávěla na zahajovacím panelu „matek zakladatelek“ s příznačným názvem *Gynealogie Centra ženských studií na Univerzitě v Lodži*. V roce 2012 Centrum oslavilo své 20. výročí a při této příležitosti uspořádalo ve dnech 16.–18. 11. 2012 konferenci s názvem *Intersecting Feminisms: Theory, Politics and Activism*. Jako v každém dobrém institucionálním zakladatelském mýtu i tady vedle kvality projektu i hlavní aktérky hrály velkou roli štěstí, náhoda a osobní známosti.

4. Nedostatok rodového povedomia a vedomostí, rodové stereotypy

V mnohých inštitúciách stále prevláda nízke povedomie a nízka informovanosť a vzdelanosť v rodovo relevantných otázkach. Táto oblasť je absolútne kľúčovou a nevyhnutnou pri búraní stereotypných názorov na rodovú rovnosť. Rodové vzdelávanie a posilňovanie/scitlivovanie rodového povedomia vyžaduje neustálu prácu, je to trvalý a systematický proces v každej spoločnosti. Praktiky zamerané na túto oblasť zahŕňajú široké spektrum iniciatív. Zo Slovenska treba spomenúť internetový portál Ženy vo vede v rámci Centra vedecko-technických informácií v SR, ktorý prináša rozhovory s významnými vedkyňami, informácie o rodovej rovnosti z EÚ, dokumenty a štatistiky. Hoci jeho obsah je veľmi limitovaný, je to jedna z mála aktivít v tejto oblasti na Slovensku.

5. Posilnenie (empowerment) žien vo vede a výskume

Posilňovanie sebadôvery a schopností žien v ich úsilí prekonávať rôzne bariéry v kariérnom postupe sa odráža najmä v pozitívnych/afirmatívnych akciách pre ženy, ktoré adresujú problémy ako nedostatok ženského sieťovania, nejasnosť kariérnych perspektív, málo manažérskych schopností alebo iných zručností, napr. technických (resp. nedostatok sebadôvery v tieto schopnosti), čo môže byť prekážkou v kariérnom raste. Často však práve iniciatívy, ktoré sú venované výlučne ženám, narážajú na odpor tak mužov, ako aj mnohých žien. Zozbierané praktiky v tejto oblasti sa opierajú o nástroje ako sieťovanie, mentoring, tréningy, kariérne programy pre študentky, doktorandky a mladé vedkyne, granty a ocenenia pre vynikajúce vedkyne.

Že k posunu za 20 let muselo dojít, bylo zřejmé už jen z oficiálních zahajovacích řečí, které přednesli starostka Lodže Hanna Zdanowska, prorektor pro výzkum Univerzity v Lodži prof. Antoni Różalski a děkan Fakulty mezinárodních a politických studií prof. Tomasz Domański. Nezazněly žádné řeči o plýtvání talentem a naplnění ženského potenciálu nebo nedostatečném vědeckém výkonu oboru (což ve svém zahajovacím projevu naopak připomněl děkan FSS Masarykovy univerzity při zahájení 2. česko-slovenské konference feministických studií v roce 2011). Prorektor uvítal feministické aktivistky a badatelky a Centru vřele gratuloval k vědeckým úspěchům. Starostka zdůraznila ženskou solidaritu, uvedla, že Lodž je skvělým místem k diskusím o rovnosti a feminismu, prohlásila, že na radnici ustavila pozici zplnomocněnkyně pro ženské záležitosti, a vyjádřila naději, že Centrum bude se zplnomocněnkyní spolupracovat. Lodž, jak řekla, je město žen – v současnosti zde existuje každoroční festival, jehož cílem je poukazovat na roli žen ve společnosti, který byl zaveden jako protiklad k evropskému fotbalovému šampionátu. Děkan pak už jen připomněl, že prof. Oleksy byla také po dvě funkční období děkankou fakulty a že on v tuto chvíli na univerzitě spolupracuje s třemi dalšími děkankami. V souvislosti s genderovým výzkumem se zmínil o jeho dvou důležitých aspektech – interdisciplinaritě a inovativnosti. Kromě toho, že tato úvodní vystoupení byla překvapující četností zmínek o feminismu a feministkách, nebyla – jak bývá obvyklé – vůbec nudná.

Na úvod gynealogického panelu jeho předsedající, viceprezidentka pro mezinárodní a globální záležitosti na Rutgersově univerzitě prof. Joanna Regulska, podotkla, že před 20 lety by slovo feminismus určitě uvedeno v úvodních zdravicích nebylo. Panelu se účastnily: Joanna Bożyk, bioetička Ewa Nowicka-Włodarczyk, Elżbieta Oleksy, Joanna Sz wajcowska, Joanna Wiszniewska-Domańska. Joanna Wiszniewska-Domańska, která se věnuje umění a program Centra vystudovala, se ve svém úvodním vystoupení zmíni-

la, že založení centra bylo velice emocionální. Na univerzitě se tenkrát setkávala s názory profesorů, že ženy jsou svojí speciální tělesnou konstitucí uzpůsobeny tomu, aby stály ve frontách, nebo že by se ženy neměly vymlouvat na bolesti hlavy a měly by být sexuálně svým partnerům vždy dostupné. Ewa Nowicka-Włodarczyk dodala, že v této době politicky odmítaly hovořit za ženy s tím, že jsou lidské bytosti a je jedno, jestli je člověk žena nebo muž. Elżbieta Oleksy hovořila o důležitosti politické a sociální situace – média upřednostňují kontroverze a feminismus nebyl vůbec vykreslován pozitivně. To mělo i negativní vliv na rekrutaci studujících do programu. Centrum ale všechny své studující sleduje – a všichni po studiích našli práci. Nicméně se stále potýká s problémem jasného profilu studujících. V současné době se Centrum, jako téměř všechna univerzitní pracoviště, potýká s problémem masifikace studia. Jak řekla prof. Oleksy, „systém se ubírá špatným směrem“. Závěrečné slovo diskuse připadlo španělské kolegyni z projektu Gemma, která uvedla, že feminismus kromě jiného znamená i boj proti neoliberalismu a konzervatismu a že je nutné trvat na vysokoškolském vzdělání jako výchově ke kritickému myšlení, a ne produkovaní masivních počtů vysokoškoláků.

První plenární přednášku přednesla Joanna Mizielińska z Univerzity sociálních a humanitních věd ve Varšavě a věnovala se „Decentrování západních sexualit: Středoevropská a východoevropská perspektiva“. Mizielińska se zabývala otázkou queer práv na Západě a na Východě. Do kontrastu postavila lineární čas od 50. a 60. let, kdy vzniklo homofilní hnutí, přes 70. léta a gay osvobození s lesbickým feminismem k 80. létům a AIDS a 90. létům, od kdy se rozvíjí queer teorie. Na rozdíl od tohoto postupného vývoje by se po roce 1989 měl na Východě celý západní narativ modernizace odehrát během několika let. Dochází tak k časové disjunkci a hypervelocitě. A jaké jsou důsledky této časové disjunkce? Z hlediska otázky identity se v Polsku od počátku rovnou pracuje s identitou LGBT, a Mizielińska proto

6. Harmonizácia pracovného a súkromného života

Oblasť zosúladzovania pracovného a súkromného života je vo všetkých skúmaných krajinách významnou, ak nie najvýznamnejšou bariérou v kariérnom postupe žien. Distribúcia zodpovednosti za domácnosť a výchovu detí, ako aj rozdelenie genderových rolí sa nemení (alebo len veľmi pomaly). Ženy sú primárne zodpovedné za starostlivosť o deti a domácnosť, v dôsledku čoho majú kariérne prestávky, po ktorých je návrat a integrácia do pracovného (vedeckého) života veľmi ťažká. Táto rodovo špecifická diskontinuita kariérnych ciest žien má za následok, že ak chcú uspieť, musia znova a znova dokazovať ich zariadenie pre vedeckú prácu a pracovať i vykazovať omnoho viac než muži, čo dokazujú aj empirické výskumy. Všetky participujúce krajiny sa otázkou harmonizácie pracovného a súkromného života zaoberajú buď na národnej alebo inštitucionálnej úrovni. Bežnými prístupmi sú flexibilný pracovný čas, teleworking, služby a granty pre opatrovanie detí, granty pre matky po návrate z materskej/rodičovskej dovolenky. Na Slovensku bolo dobrým príkladom zariadenie SAV pre krátkodobé opatrovanie detí (žiaľ, kvôli legislatíve muselo byť zrušené, keďže prevádzkovanie zariadenia pre opatrovanie detí podlieha početným predpisom, ktoré pracovisko, ako je SAV, nebolo možné dlhodo-
bo spĺňať).

7. Zmena organizačnej kultúry

Iniciatívy, ktoré sa sústreďujú na zmeny organizačnej kultúry, sa týkajú predpísaných i nepísaných pravidiel, noriem, zvykov a hodnôt, ktoré ovplyvňujú správanie zamestnancov inštitúcie a ktoré sa často „tvária“ ako rodovo neutrálna, v skutočnosti však podporujú mužov. Praktiky zamerané na problém zmeny organizačnej kultúry sledujú holistický prístup a preferujú aj tzv. tvrdé opatre-

hovoří o „zahrnutí před tím, než identita byla vůbec ustavena“. Z hlediska vývoje a stadií na Západě na sebe jednotlivá stadia navazují a utváří se lineární vyprávění, které je výsledkem předchozího vývoje. Na Východě se oproti tomu odehrává vše najednou, není zde ale žádná historie, žádná „minulost“ a dekonstrukce probíhá dohromady s konstrukcí (od počátku byl používán jazyk queer teorie a teorie Judith Butler). Z hlediska produkce znalosti a otázky toho, či hlas se počítá, naproti sobě stojí západní narativ o pokroku versus východní narativ o zaostávání, kdy Východ figuruje jako „opoždění následovníci“. Tímto způsobem dochází k esenciaci CEE regionu a identifikaci CEE regionu jako násilného, nebezpečného a extrémního. Ustavuje se tím západní nadřazenost a s tím spojená „etická povinnost“ pomoci CEE. Po rozšíření EU se potom západní Evropa přepisuje jako „Evropa“ a Východ jako to Jiné, opožděné, homofobní proti liberalizované a osvícené západní Evropě. Homofobie je tudíž projektovaná na Východ. Na závěr Mizelińska citovala Dasu Duhacek (1998: 129): „Jak máme mluvit o feminismu, který je jiný, než západní feminismus, pokud ne jako o feminismu, který je k němu jiný, což by předpokládalo západní feminismus jako parametr.“ V diskusi byl následně kritizován zjednodušující pohled na údajný západní lineární vývoj, který byl zpochybněn. Zároveň se přítomné Američanky dotazovaly na to, jak by tedy měl probíhat dialog mezi Východem a Západem v oblasti queer práv, který by se nedopouštěl stereotypizací a generalizací, které byly prezentovány. Mizelińska na to odpověděla: „Naslouchejte!“ – a tato jednoduchá odpověď by mohla být čtena jako určitá kritika toho, že autorka otázky vlastně vůbec celou prezentaci určitým způsobem nepochopila. Mizelińska totiž v určitou chvíli prezentace citovala Donalda Halla (*Queer Theories*, 2003), který ve vztahu k východním queer studiím napsal: „Čtete je, když budete mít čas.“¹ Tedy jako něco, co vlastně není pro západní queer studia jakkoli relevantní a důležité, jako určitý appendix, který se snaží udělat to, co my již máme.

Další plenární přednáška profesorky Niny Lykke ze švédské Univerzity v Linköpingu na toto téma volně navazovala. V přednášce s názvem „Vášnivá disidentifikace“ se věnovala demokratickému potenciálnímu odpoutávání. Disidentifikaci definovala jako strategii, jak dělat vědu a aktivismus z intersektorální pozice, kde multiplicita stanovisek je silou. Na úvod citovala Rosi Braidotti: „Jediná věc, která je nám, sestry, společná, jsou naše rozdíly.“ Podle Lykke tkví v disidentifikaci potenciál radikálně demokratické formy zapojení. Disidentifikace je tedy subjektivní pozice mezi identifikací a kontraidentifikací, jde o dialektiku identifikace a kontraidentifikace. Disidentifikaci se zevrubně věnuje Judith Butler v kapitole 7 *Bodies that Matter* a popisuje ji takto: Je to jako stát pod transparentem, ke kterému přináležíš a nepřináležíš. Podle Slavoj Žižeka vede disidentifikace k politické pasivitě, s tím ale Butler nesouhlasí a hovoří o politizaci disidentifikace, o tom, jak ji produktivně mobilizovat. Proces disidentifikace ilustrovala Lykke dvěma dobře známými příklady feministického kánonu: na příkladu Chandry Mohanty (*Under Western Eyes*, 1984) ukázala proces disidentifikace od bílého feminismu, který konstruoval obraz monolitické ženy třetího světa, který eliminoval specifika a diverzitu žen třetího světa. Druhým příkladem byla Sandy Stone (*The Empire Strikes Back. A Posttranssexual Manifesto*, 1991). *Posttranssexuální manifest* je odpovědí na útok Janice Raymond v knize *Transsexual Empire: The Making of the She-Male* (1979), kde lesbická feministická aktivistka Raymond útočí na Stone a obviňuje ji z toho, že se snažila zničit nahrávací studio a uskupení Olivia Records a ženství vůbec svojí „mužskou energii“. Sandy Stone je také příkladem disidentifikace od transsexuální identity v žánru transbiografie, kdy je operace změny pohlaví vykreslena jako bod, od kterého není návratu. V této verzi biografie existují pouze dvě identity – před operací a po operaci, které musejí být naprosto jednoznačně odděleny, a historie před operací musí být vymazána, popřena, anulována. Sandy Stone tento přístup kritizuje a posttranssexuál-

nia, zamerané na štrukturálnu/organizačnú zmenu, zavádzanie inštitucionálnych rodových stratégií adresujúcich ženy aj mužov, zakladanie špecializovaných oddelení pre rodovú rovnosť, podporu rodovo vyvážených výskumných tímov, rodovo senzitivnú komunikáciu, stratégie orientované na rovné odmeňovanie alebo podporu rodového výskumu vo vede. V tejto oblasti postsocialistické krajiny stále zaostávajú.

Výskum dobrých praktík sa v druhej fáze výskumu pretavil do aktivít na národnej úrovni. Na Slovensku pracovala v projekte skupina expertiek, ktorá pripravila dokument „Rodová rovnosť vo vede v SR: odporúčania na dosiahnutie rodovo vyváženého prostredia v akademických a vedeckovýskumných inštitúciách“. Projektový tím z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici zorganizoval v septembri 2011 aj konferenciu „Ženy v slovenskom/európskom akademickom a výskumnom prostredí“ s výstupom z konferencie. Či sa výstupy projektu odrazia v praxi, ukáže budúcnosť.

Literatúra

Beňová, K., Košťálová, K. 2012. Ženy v slovenskom/európskom akademickom a výskumnom prostredí. [online]. Banská Bystrica: UMB. [cit. 31. 5. 2013]. Dostupné z: <http://download.steinbeis-europa.de/@gendera_news/zborník_konferencia_gendera.pdf>. Rodová rovnosť vo vede v SR: odporúčania na dosiahnutie rodovo vyváženého prostredia v akademických a vedeckovýskumných inštitúciách. [online]. [cit. 31. 5. 2013]. Dostupné z: <http://download.steinbeis-europa.de/@gendera_news/slovakia_recommendations_brochure_28pages_gendera.pdf>.

ní manifest je pro postoperativního transsexuála, který nevymazává svoji minulost a minulou identitu. Sandy Stone tlak na výmaz předchozího života a identity považuje za formu násilí a požaduje, aby se tato nutnost pohlavního purismu u TS lidí zrušila. Pléduje tím za možnost být „permanentně viditelným transsexuálem“. Podle Lykke je historie feminismu historií disidentifikace spíše než historií identifikace. Vášně a emoce zjevně v procesech disidentifikace hrají klíčovou úlohu, neboť jde o hluboce procítěné osobní a politické záležitosti, o zkušenosti bezmoci a zlosti. Upírání hlasu v rámci hnutí pod určitou „hlavičkou“ totiž způsobuje „bolest a pocit nespravedlnosti na druhou“ – nejen tu pociťovanou jako celá marginalizovaná skupina, ale ještě navíc v rámci hnutí. Disidentifikace je tedy místem, kde popřené, umlčované a popírané aspekty mohou zaznít, mohou dostat prostor (viz permanentní transsexuál). Podle Lykke jsou procesy disidentifikace hluboce produktivní a tvořivé a hovoří o transverzálním dialogu (Yuval-Davis 1997, 2006), kdy cílem není dojít nějakého konsenzu v situaci mocenské nerovnováhy, ale jde o snahu porozumět jiným, intersekcionalně jinak lokalizovaným osobám.

V panelu, který se věnoval Historickým perspektivám, se Judit Acsady z Maďarské akademie věd v Budapešti sice věnovala umlčování a popírání pod hlavičkou politického disentu v Maďarsku před rokem 1989, v žádném případě však nešlo o disidentifikaci. V přednášce s názvem „(Sebe)-cenzurovaný feminismus. Chybějící vazba maďarské druhé vlny a její dopady“ se věnovala tzv. Demokratické opozici v Budapešti, která kritizovala nedemokratičnost státně socialistické moci a represivní autoritu. Demokratická opozice se věnovala zejména oblasti avantgardního umění, lidským právům a později v 80. letech také ekologii a pacifismu. Přestože v ní probíhala diskuse o různých formách partnerství a Demokratická opozice byla kritická vůči buržoaznímu modelu rodiny, nikdy nešlo o diskuse z feministických pozic, feminismus nebyl nikdy připomínán. Přesto, že De-

mokratická opozice byla silně otevřená nekonformním způsobům života a partnerství s více partnery, otevřeným vztahům a novým rodinným modelům, nevedlo to k diskusím o roli a specifických právech žen. Naopak protirežimní aktivistky se podle výzkumných výpovědí samy cenzurovaly, a i když si byly vědomy feministických požadavků, samy je nevznášely. V rámci disidentského hnutí tak byly ženy marginalizovány a otázky genderové rovnosti byly tabu.

Jestliže tedy Demokratická opozice netematizovala, podobně jako Charta 77, ženská práva a feminismus byl tabu, ženská promiskuita v rámci hnutí kritizována nebyla. To zcela zjevně ale neplatí o nejvýdělečnějších hollywoodských filmech poslední dekády, jak ukázala ve své přednášce *Když nadržený Harry potkal Sally – neboli obraz žen a sexuálního dvojího standardu v pop kultuře a jeho dopady* Maria Pawlowska v panelu věnovaném „Kritikám mediálních reprezentací“. Z hlediska filmové produkce získala do dnešní doby Oskara za režii pouze jedna žena. Pouze čtyři filmy, které byly nominovány na Oskary, byly zaměřeny na ženy. Přitom mezi návštěvníky kin tvoří ženy malou většinu – 51 %. Jak Pawlowska ukázala, ženské postavy ve filmu se v zásadě dají rozdělit do několika kategorií: mrcha, intelektuálka, objekt milostného zájmu se speciální verzí objektu sexuálního zájmu, dáma v nesnázích, prostitutka. Filmy propagují dichotomii panny versus prostitutky (kdy častým rozlišujícím vodítkem je barva vlasů blond versus tmavé vlasy) a jediné, o co u ženských postav jde, je jejich sexualita. Ani jeden z nejvýdělečnějších 50 filmů není o silné ženě, která zažije nějaké dobrodružství. Pawlowska chudobu ženských postav ilustrovala i faktem, že ani jeden z filmů nominovaných na Oskary v roce 2011 nesplňuje tzv. Bechdelové pravidlo, tj. že ve filmu musí být (1) alespoň dvě pojmenované ženy, které (2) spolu mluví (3) o něčem jiném než o muži.² Když se Josse Whedona ptali, proč točí filmy o silných ženách, odpověděl: protože se mě pořád ještě na to musíte ptát. Pawlowska dále ukázala, že v blockbustero-

ZPRÁVA Z 3. EVROPSKÉ KONFERENCE O GENDERU A POLITICE / Marcela Linková, Hana Tenglerová

S více než 800 podanými abstrakty a více než sty panely byla Třetí evropská konference o genderu a politice, která se konala ve dnech 21. až 23. března 2013 v Barceloně, druhou největší konferencí Evropského konsorcia pro politologický výzkum (ECPR). Organizátorky konference z ECPR Standing Group on Gender and Politics si při této příležitosti vytkly za cíl, že ta čtvrtá by měla být největší. Jedna věc je zcela zřejmá: soudě podle počtu disertací, které byly na konferenci prezentovány, je oblast genderu a politiky ve všech možných aspektech rozhodně velice živoucím tématem. Dalo by se říci, že paralelní sekce byly primárně prostorem pro prezentace doktorandek (a jednoho doktoranda), případně čerstvých doktorek. Z toho možná plyne i absence prezentací ze střední a východní Evropy.

Konference tzv. starých demokracií aneb zapomenutá, neviditelná a mlčící střední a východní Evropa

Velmi nízký počet přednášejících ze zemí střední a východní Evropy, stejně jako nízký zájem o tematizování tamních genderových politik ze strany výzkumníků ze „starých demokracií“, byl nepřehlédnutelný. Na konferenci všehovšudy vystoupilo většinou množství Američanek, Kanaďanek, ba dokonce Australanek a Novozélanďanek, než zástupkyň zemí střední a východní Evropy (nejvyšší zastoupení z tohoto prostoru zde měly Rumunsko a Maďarsko). Řada mluvčích, kteří o genderových politikách této části Evropy hovořili, podle jména odsud snad i pocházeli, avšak profesně příslušela k některé ze „západních“ univerzitních institucí. Důvodů, proč to tak je, je zřejmě hned několik. Genderová analýza se v zemích střední a východní Evropy rozvíjí často v rámci jiných oborů, než je politologie (např. v ČR v rámci sociologie či humanitních studií, v SR např. ve filosofii, což vede k tomu, že místní experti a expertky necítí potřebu být součástí badatelské sítě pro politologii).

vých filmech ženy vlastně nikdy nemají sex jako zdroj potěšení, sex je totiž zdrojem manipulace. A jak hrdinky, které sex mají, a dokonce ho vyhledávají, v nevydělčejších blockbusterech končí? Umřou nebo mají interrupci a pak zemřou. Chtít sex, mít sex a neomlouvat se za to se stále ještě nevyplácí. Naopak muži mohou mít sexu, kolik chtějí, a nikdo je za to nesoudí, a pokud jde o dobráky, všechny hlavní i vedlejší hrdinky s ním stejně nakonec sex mít chtějí. Pawlowska ale končila na pozitivní notu – kde hledat naději? Ve filmech jako *Hunger Games* či *Bachelorette*.

A na co vědecká práce nestačí? Po přiletu na varšavské letiště se určitě po šipkách člověk dostane k vlaku, může se mu ovšem stát – jako mně – že přehlédne automat na lístky na vlak a dorazí na perón. Na peróně není ani noha, pak přijede vlak, z něj vystoupí cestující, odejdou směr letiště a člověk na peróně opět osiří. To je dost znejišťující zkušenost – jste jedinou osobou, která čeká na vlak. Na elektronické ceduli se objeví informace, že přistavený vlak jede do určité destinace přes varšavské centrální nádraží. Srdce zaplesá, pouhých 15 minut čekání. Perón ovšem stále zeje prázdnotou. Nástup do vlaku – bez jízdenky, ale určitě si ji lze koupit u průvodčího. Vlak se rozjede a na elektronické informační tabuli ve vlaku se míhají názvy následujících stanic. Varšavské centrální nádraží mezi nimi není. Pak vlak zastaví na západním nádraží, kde končí. Zde si konečně kupuji lístek na centrální nádraží, ovšem vlak zastavuje na nádraží, které je s centrálním propojeno systémem chodeb. Není ale možné říci, že by navigace přestupu mezi nádražími byla jasná – dalších 20 minut nejistého popocházení, bloudění, snahy se polsky zeptat na směr (paní v nádražních okénkách nemluví anglicky). Nakonec ale vítězím – vystupuji schody na jiný perón, který celý přejdu, vyjdu schody a najednou – spousta lidí. Opět se cítím bezpečně, a konečně, o hodinu později, než jsem zamýšlela, kupuji lístek na vlak do Lodže. Cesta nazpátek je ve srovnání s předchozí bez problémů, jen ty informační cedule – člověk si uvědomí, jak je zvyklý na to, že poskytují přesné a jasné informace.

Literatura

- Duhacek, D. 1998. „Eastern Europe.“ Pp. 128–136 in Jaggar, A. M., Young, I. M. (eds.). *A Companion to Feminist Philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Hall, D. 2003. *Queer Theories*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mizielińska, J. 2011. „Travelling Ideas, Travelling Times: On the Temporalities of LGBT and Querr Politics in Poland and the West.“ Pp. 85–105 in Kulpa, R., Mizielińska, J. (eds.). *De-Centring Western Sexualities. Central and Eastern European Perspectives*. Farnham-Burlington: Ashgate.
- Mohanty, C. 1984. „Under Western Eyes.“ *JSTOR Boundary* 2, Vol. 1.
- Raymond, J. 1979. *Transsexual Empire: The Making of the She-Male*. Boston: Beacon Press.
- Yuval-Davis, N. 1997. *Gender and Nation*. London: Sage.
- Yuval-Davis, N. 2006. „Intersectionality and Feminist Politics.“ *European Journal of Women's Studies*, Vol. 13, No. 3: 193–209.
- Stone, S. 1991. „The „Empire“ Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto.“ [online]. In Straub, K., Epstein, J. (eds.). *Body Guards: The Cultural Politics of Gender Ambiguity*. New York: Routledge. Dostupné z: <<http://sandystone.com/empire-strikes-back>>.

Poznámky

- 1** V knize *Queer Theories* se Hall pozastavuje nad geografickou nevyvážeností své knihy a uvádí: „Zatímco tyto práce jsou (bohužel, ale nevyhnutně) periferální pro tuto studii kvůli jejímu zaměření na britskou a americkou literaturu a použití kritické teorie, jsou provokativní a chvályhodné. Čtete je, když budete mít čas.“ Více viz Mizielińska 2011.
- 2** Pravidlo je pojmenováno po Alison Bechdel, tvůrkyni nejdelšího komiksu o lesbách. Mezi lety 1983–2008 publikovala komiks *Dykes to Watch Out For*. V roce 1989 zveřejnila strip „The Rule“, kde se dvě lesby baví o tom, že nelze prakticky najít film, na který by mohly jít a splňovat tato kritéria.

Oborové bariéry může doplnit fakt, že v zemích střední a východní Evropy je genderová analýza relativně novým tématem, dosud tu nejsou etablované osobnosti, které by kolem sebe sdružovaly studující doktorského studia, tak jak to vidíme na „Západě“, a proto zde nevznikly ani případné mezioborové osobní kontakty na ose „Východ – Západ“, které by zajistily diseminaci zprávy o konferenci i mimo síť ECPR.

Na evropské konferenci o genderu a politice tak bylo možné vyslechnout – kromě témat, která se zabírala obecnými či teoretickými problémy a západními zeměmi – například přednášky o situaci v Austrálii, Ugandě, Uruguayi, Brazílii, Indii, francouzském Pacifiku nebo Číně, velmi často se hovořilo také o tzv. postkonfliktních zemích. Střední a východní Evropa byla tématem přednášek představitelů „starých demokracií“ vzácně¹. Pokud se v dílčích studiích komparativního rázu přece jen na některou ze zemí střední a východní Evropy zaměřily, z kontextu globálnějších politických teorií tato část světa naprosto vypadává. Oblast střední a východní Evropy, pokud se vůbec vyskytla, mohla být segregovaná do jednoho panelu (panel určený speciálně „starým demokraciím“ bychom tu hledaly marně), nebo tvořila výjimku v záplavě ostatních „exotických“ přednášek. Obecná témata, která byla analyzována např. z hlediska EU (nebo obecně určité koncepty politik) evidentně vycházela čistě z pohledu tradice bádání „starých demokracií“, aniž by však tato nutně parciální perspektiva byla jasně a explicitně reflektována. Větší zahrnutí střední a východní Evropy nebylo na konferenci tématem – a dlužno dodat, že tuto agendu nenastolil ani nikdo z těchto zemí. Příkladem opomíjení této části Evropy může být hned hlavní zvaná přednáška, již pronesla dánská profesorka působící ve Švédsku Drude Dahlerup.

Dahlerup představila svoji novou knihu *Breaking The Male Dominance in Politics*, která má vyjít v červnu tohoto roku. Zabývá se pronikáním žen v tzv. starých demokraciích západního světa do politiky a zmiňuje se o dvou základních teoriích, které tento proces popisují: teorie přirozeného vývoje, která říká, že genderová rovnost nastane v budoucnosti na základě současného vývoje, a teo-